

سبقت‌گرای

استادانه

همانند یک استاد یاد بگیرید!

خلاصه کتاب اصول و مبانی روش های پژوهش کیفی - جلد اول

دکتر حسین خنیفر، ناهید مسلمی

فهرست مطالب

۲	فصل اول: کلیات کیفی پژوهی.....
۲۲	فصل دوم: روش تحلیل مضمون.....
۳۶	فصل سوم: روش تحلیل محتوا.....
۴۶	فصل چهارم: روش تحلیل نشانه‌شناختی.....
۵۵	فصل پنجم: روش تحلیل گفتمان.....
۶۶	فصل ششم: روش تحلیل روایت.....
۷۳	فصل هفتم: روش پدیدارشناسی.....
۸۰	فصل هشتم: روش پژوهش گراند تئوری.....
۹۴	فصل نهم: روش پژوهش تاریخی.....
۱۰۴	فصل دهم: روش پژوهش مردم نگاری.....
۱۱۴	فصل یازدهم: روش پژوهش تبارشناسی.....
۱۲۰	فصل دوازدهم: روش مطالعه موردی.....
۱۲۷	فصل سیزدهم: روش اقدام پژوهی.....
۱۳۶	فصل چهاردهم: روش تطبیقی.....
۱۴۷	فصل پانزدهم: روش پژوهش واسازی.....
۱۵۳	فصل شانزدهم: روش پژوهش فمینیسم.....
۱۶۰	فصل هفدهم: روش پژوهش آمیخته.....
۱۸۰	فصل هجدهم: روش پژوهش کیو.....
۱۹۰	فصل نوزدهم: روش پژوهش فراتحلیل.....
۱۹۸	فصل بیستم: روش مدل سازی.....

فصل اول: کلیات کیفی پژوهی

پژوهش‌های کمی در حوزه علوم انسانی بر پایه جهان‌بینی پارادایم خردگرایانه قرار دارند.

مبنای فرض اساسی جهان‌بینی پارادایم: واقعیت چیزی است که فرد می‌تواند به وسیله حواس خود آن را تجربه کند

الگو و ماهیت پژوهش کمی در علوم انسانی و رفتاری: علوم مادی و فیزیکی

هدف پژوهش‌های کمی: ایجاد و انشای نظریه و اصول آن با بررسی صحت آنها

دیدگاه کیفی: پیروان دیدگاه کیفی معتقدند که باید از پژوهش‌هایی استفاده کرد که یافته‌های آنها از طریق فرایندهای آماری و با مقاصد کمی سازی به دست نیامده باشد و متمرکز بر معانی و تفسیرهای مشارکت‌کنندگان باشند

پژوهش کیفی: پژوهشی است که اطلاعات خود را با ارجاع به عقاید ارزش‌ها و رفتارها در زمینه متنی و اجتماعی به دست می‌آورد

واژه‌شناسی پژوهش کیفی:

معنای research در لغت: پژوهش، کندوکاو، تجسس، کاوش

مفهوم پژوهش در لغتنامه دهخدا: به کنه مطلب رسیدن، واقع چیزی را به دست آوردن

مبانی فلسفی روش پژوهش کیفی:

پارادایم‌ها راه‌های ترجیحی درک واقعیت ایجاد دانش و گردآوری اطلاعاتی درباره جهان می‌باشند.

پارادایم‌های مطرح در پژوهش‌های کیفی: ۱- اثبات‌گرا. ۲- پسا اثبات‌گرا. ۳- تفسیری. ۴- انتقادی. ۵- پسا ساختارگرا

پارادایم اثبات‌گرا: پارادایم عملکردی یا واقع‌گرا نیز نامیده می‌شود بر این فرض استوار است که در واقع یک حقیقت درست واحد در خارج از آنجا در جهان وجود دارد در انتظار کشف شدن می‌باشد

اهداف اثبات‌گراها: پدیده تجربی را مشاهده، اندازه‌گیری و پیشگویی نموده، دانش ملموس و اصولی ایجاد کرده، حقیقت را منعکس کنند و به وضوح نشان دهند که چه چیزی بررسی شده است

پارادایم پسا اثبات‌گرا: به دنبال دانستن یک حقیقت اساسی واحد و توضیحات علمی پدیده الگودار می‌باشد

دیدگاه این پارادایم: درک انسان‌ها از حقیقت ذاتاً ناقص و جزئی است

هدف روش‌های کیفی: ارائه پاسخ روشن به این پرسش است که در اینجا چه اتفاقی در حال رخ دادن است
پارادایم تفسیری: ساختارگرا یا برداشت‌گران نیز نامیده می‌شود و معتقد است که واقعیت چیزی خارج از اینجا نیست می‌توان به روشنی آن را توضیح داد واقعیت و دانش از طریق ارتباط و تمرین ایجاد و باز تولید می‌شوند و دانش به واسطه پژوهشگر به دست می‌آید

پارادایم انتقادی: ناظر بر این اصل است که تفکر توسط روابط قدرت مطرح می‌گردد و داده‌ها را نمی‌توان از عقاید، اسطوره‌ها و باورها تفکیک کرد. پژوهشگران انتقادی زندگی فرهنگی را یک تنش دائمی بین کنترل و مقاومت می‌دانند

پارادایم پسا ساختارگرا: این پارادایم پست مدرنیسم نامیده می‌شود در خصوص نگرش در مورد ارتباط دانش با روابط قدرت مشابه پارادایم انتقادی می‌باشد اما برخلاف پژوهشگران انتقادی مدرن با دانش و قدرت به عنوان چیزی پراکنده ناپایدار و جمعی برخورد می‌کنند این پارادایم موقعیت‌های تسلط خود تابعی و پایداری و تغییر را مشخص می‌سازد

پس مدرنیست‌ها: کلیت حقایق و قطعیت را مورد تردید قرار می‌دهند یه‌ها و روایت‌های مهمی که یک پدیده را به سادگی توضیح می‌دهد رد می‌کنند با این ایده که فقط با یک پژوهش بیشتر می‌توانیم جهان را بهتر کنیم مخالفت می‌کنند

اعتقادات پژوهشگران پست مدرن: حقیقت و دانش را تکه تکه، متعدد، جایگزین و چند وجهی در نظر گرفته شناخت حقیقت را تقریباً غیر ممکن می‌دانند و معتقدند که گردآوری داده ممکن است به جای اینکه ما را به شناخت حقیقت نزدیک کند از آن دور کند

هدف روش‌های کیفی از دیدگاه پست مدرن: ۱- بررسی مباحثات قدرت ۲- روش‌های چند وجهی هستی ۳- ماهیت مناظره‌ای برتری

پارادایم	اثبات‌گرایی	پسا اثبات‌گرا	تفسیری	انتقادی	پسا ساختارگرا
ارکان	فوتابین و حقایق	یافتن حقیقت اساسی واحد	واقعیات	جهان پیچیده که به وسیله‌ی	جهان پیچیده و محور مستقیم در حال
هستی‌شناسی	جهان شعول	و توضیحات علی پدیده	چندگانه	قدرت‌های پیدا و پنهان سامان یافته	تغییر است. تفسیرهای غیرقطعی
شناخت‌شناسی	عینی	عینی	ذهنی	بین عینی و ذهنی	ذهنی
روش‌شناسی	کمی	کیفی	کیفی	تحت سیطره‌ی کیفی	زیور شعول برده، شایه‌شناسی، تفسیر

تاریخچه پیدایش با روند تکامل روش کیفی:

در دوره گذار و عبور تحولاتی که دانش بشری در روی آوردن به عینیت‌گرایی و علوم تجربی داشت تاثیر چشمگیری در محدود کردن پژوهش‌های کیفی و مدون و نظاممند کردن آنها گذاشت.

عوامل تاثیرگذار بر پژوهش‌های کیفی در فرایند تغییرات: ۱-سیاست. ۲-ارزش. ۳-مذهب. ۴-جهان بینی

معرفی روش پژوهش کیفی:

تعریف: نوعی پژوهش است که یافته‌هایی را به دست می‌دهد که با شیوه‌های آماری یا کمی کسب نشده‌اند و نوعی نگره وسیع عمیق و با معنا و حتی غیر ابزاری به مسائل رفتارها و یافته‌هاست

در پژوهش کیفی خاصیت خود بازتابندگی پژوهشگر وجود دارد

عوامل تاثیرگذار بر تفسیرهای پژوهشگر از صحنه پژوهش: ۱-تجربیات قبلی پژوهشگر. ۲-ذهنیت. ۳-

دیدگاه‌ها. ۴-ارزش‌ها. ۵-نقش پژوهشگر

عوامل شکل دهنده نگرش و روش انجام پژوهش: ۱-اطلاعات جمعیت شناختی ۲-پیش زمینه. ۳-ارزش‌ها و باورهای پژوهشگر

ویژگی پژوهشگران کیفی: ۱-بررسی نشانه‌های کوچک به صورت هدفمند ۲-بررسی شرایط خاص حاضر در صحنه بر اساس ایده توصیف همه جانبه. ۳-عدم جسارت و جرات تامین پذیری

جدول (۱-۲) - مقایسه‌ی پژوهش‌های کمی و کیفی

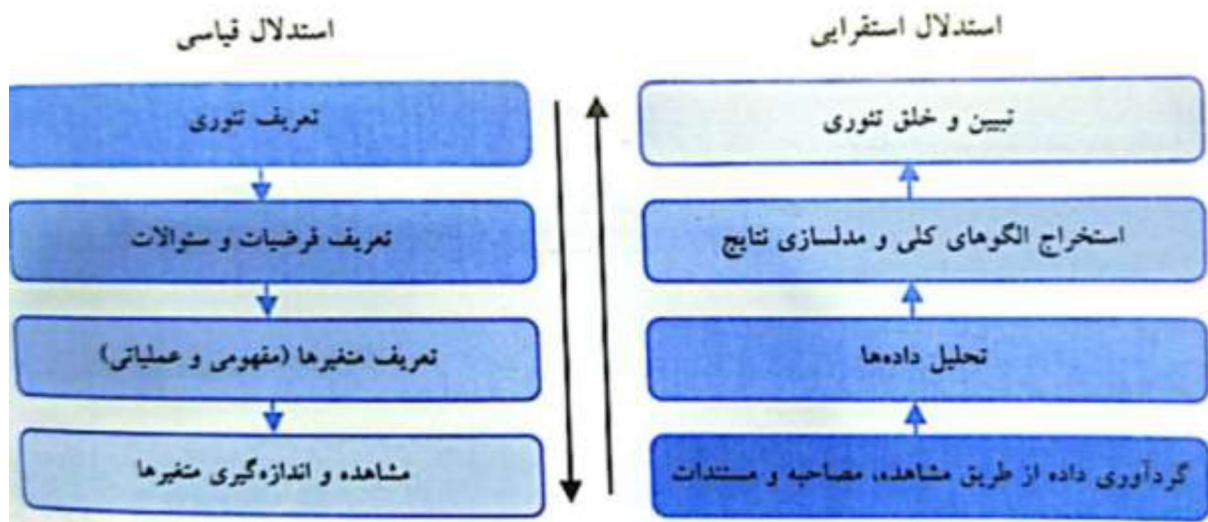
محورهای تلاوت	کیفی	کمی
پارادایم‌های بنیادی	تفسیری، انتقادی، پساساختگرای، برساخت‌گرای	اثبات‌گرای - بسا اثبات‌گرای
مبنای فلسفی	ناتورالیسم طبیعت‌گرای، کلی‌نگر	پوزیتیویسم؛ تجربه‌گرای، جزئی‌نگر
رویکرد پژوهش	استقرایی	فلسفی
ماهیت حقیقت	ریشه در جهان واقعی، واقعیت‌ها در حال شدن، بسترنماد، مقید به زمان و مکان، متغیر، ذهنی، ذاتاً با معنا، عمیق، ارزش‌گرا، متکی به قوانین تفریدی، کنش‌محور، تابع ساخت‌مندی اجتماعی و تاریخی	آزمون فرضیه، هستی‌های از پیش تعین شده، فرا زمان و مکان، عینی، با ثبات، ذاتاً بی‌معنا، مشاهده‌پذیر، فارغ از ارزش، متکی به قوانین عام، تابع ساخت‌مندی طبیعی و نظری، رفتارمحور
ماهیت انسان	خلاق، معناساز، غیر مترقیه، قابل‌کاوش به سختی کنترل‌پذیر، دارای ماهیت خاص	عقلانی، قابل‌کشف، قابل‌پیش‌بینی قابل‌کنترل، دارای ماهیت جهانشمول
موقعیت پژوهشگر	درونی	بیرونی
طرح پژوهش	ساختاریافته، خودجوش، خاص پژوهش	ساختاریافته، نظام‌مند، تکرارپذیر
کانون پژوهش	محورهای مورد بحث حین پژوهش	متغیرها
مدف	فهم، توصیف، کشف معنا، تولید فرضیه، تفهم دورک الگومندی رفتارها و کنش‌ها بر اساس بسترها خاص	توصیف، اثبات، آزمون فرضیه، کشف قواعد موجود و جهان‌شمول جهت پیش‌بینی و کنترل محیط
پارامتری داده‌ها	متنی	عددی
تحلیل	مضمون‌ها	تحلیل‌های آماری
پارامتری یافته‌ها	روایتی	جدول و نمودارهای آماری
صدای پژوهشگر	اول شخص، لحن فعالیت	سوم شخص، لحن معطوفه
انعکاس جهان واقعی	بخشی از زندگی	نماینده‌ی جهان واقعی
استراتژی‌های عمده	مطالعات موردی، نظریه‌ی داده‌بنیاد، مردم‌نگاری، اقدام‌پژوهی و مصاحبه، مشاهده مشارکتی، مراجعه به اسناد و مدارک	پرسش‌نامه، مشاهده، فنون ذهنی کمی استنادی (پایگانی)
شیوه‌ی گردآوری داده‌ها	مشاهده به‌ویژه ایثار دیداری - شنیداری	تعداد مشاهده زیاد و تعداد معقودی از متغیرها
روش پژوهش	تعداد مشاهده کم و تعداد جنبه‌های مورد مطالعه زیاد	چه وقت؟ چه مقدار؟ چه تعداد؟
سئوالات پژوهش	چرا؟ چگونه؟	علت‌و‌سبب محسوس
موضوعات	انگیزه‌ها، عواطف و احساسات تجربیات، فرهنگ و ارزش‌ها	رفتار مشهود و عینی، آثار محسوس
عوامل مورد بررسی	کلیات اعتداف، مقایسه و فرایندها امکان بسط متغیرها و اطلاعات	تعداد محدودی از متغیرها متغیرهای از قبل تعیین شده
بمد مطالعه	ذهنی	سازمان‌یافته و رسمی
ارتباط پژوهشگر با افراد	نیمه سازمان‌یافته و غیررسمی	تصادفی، بزرگ، نمایندگی
نمونه	غیر تصادفی، کوچک، هدفمند	قطعی
سطح اطمینان	نسبی	فراغت ارزشی
ماهیت ارزش‌ها	ارزش محور ارزش‌ها به مثابه‌ی امور ذاتی و طبیعی در امتداد روش علمی	ارزش‌ها به مثابه‌ی امور ساختاریک و منطقی در تقابل با روش علمی
هدف نمونه‌گیری	دستیابی به تفهم و شناخت درون‌نگرانه	دستیابی به تعمیم آماری

ماهیت پژوهش کیفی:

مفهوم استدلال: پردازش و سازماندهی افکار و نتیجه‌گیری از آنها

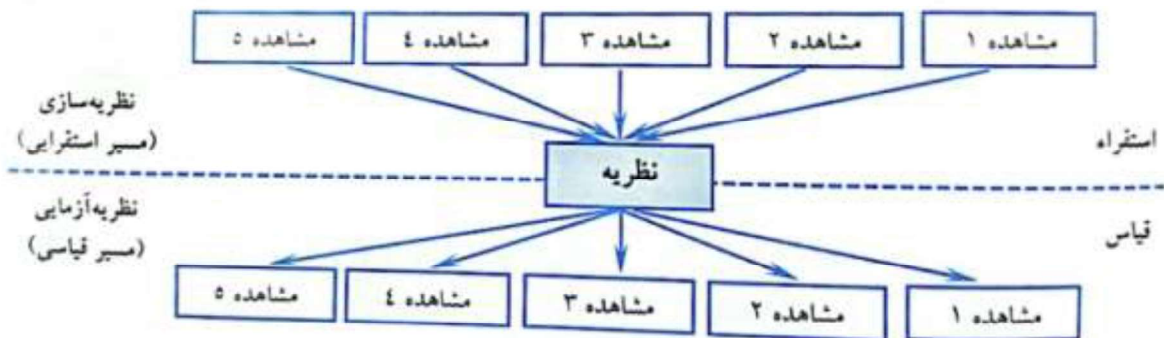
انواع استدلال: ۱- استقرایی (رویکرد از جز به کل) ۲- قیاسی (رویکرد از کل به جز)

شکل (۱-۲) - استدلال استقرایی و قیاسی

نظریه سازی استقرایی: تبیین کردن مشاهدات، تجارب یافته‌های متکثر پژوهشگر در یک قالب علمی.

نظریه سازی قیاسی: قرار دادن نظریه‌ای در بوته آزمون بر مبنای کار نظریه و ابعاد آن که در این حالت مصادیق مورد جستجو شواهد تاییدی به شمار می‌روند

شکل (۱-۳) - استقراء و قیاس در تعامل با نظریه‌سازی و نظریه‌آزمایی

انواع شناخت: ۱- امیک. ۲- اتیک

شناخت امیک: دارای یک چشم انداز درونی بوده به این معنی که رفتار از دیدگاه بازیگر توصیف شده و خاص زمینه می‌باشد

نتایج استفاده از یک امیک استقرایی: ۱- با مشاهده تعاملات خاص کار را آغاز می‌کنند. ۲- الگوهای کلی را از این مشاهدات جزئی حدس می‌زنند. ۳- به طور تجربی ادعایی مطرح می‌کنند که پس از آن دوباره در زمینه مورد بررسی قرار می‌گیرد. ۴- نتیجه‌هایی می‌گیرند که موجب ساخت نظریه می‌شود

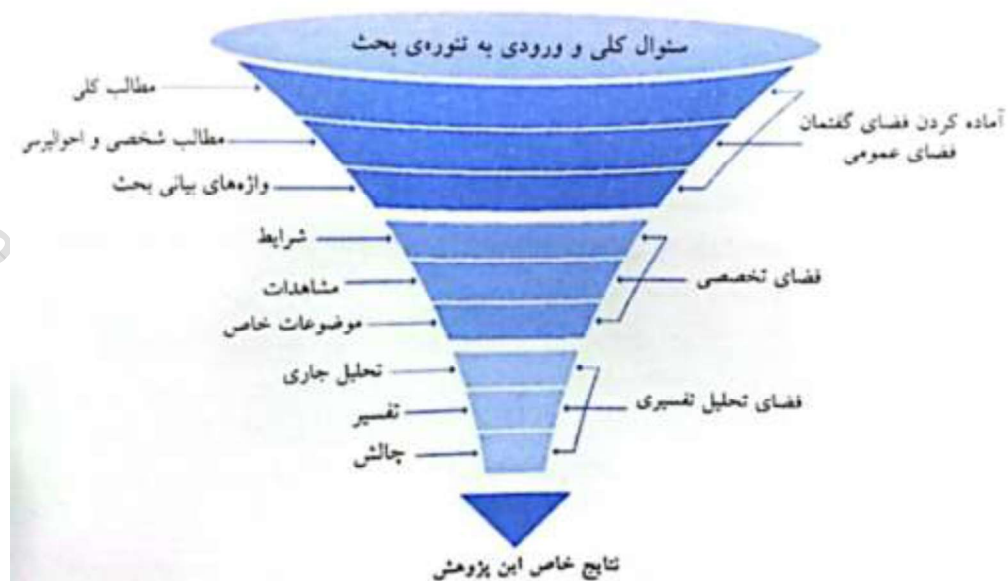
شناخت اتیک: دارای یک چشم انداز بیرونی بوده بدین معنی که پژوهشگران ار را از نظر معیاری خارجی که مختص زمینه معین نمی‌باشد توصیف می‌کنند

نتایج استفاده از استدلال قیاسی پژوهشگران: ۱- کار را با یک نظریه کلی یا گسترده آغاز می‌کنند. ۲- یک حدس علمی یا یک فرضیه در مورد جهان اجتماعی ارائه می‌کنند ۳- پژوهشی انجام می‌دهند که این فرضیه را آزمایش می‌کند. ۴- از شواهدی که جمع آوری کرده‌اند برای تایید یا رد نظریه اصلی استفاده می‌کنند و ویژگی‌های کلیدی فرایند پژوهش کیفی: ۱- تکه چینی. ۲- تشبیه قیف. ۳- دورانی بودن. ۴- مفاهیم حساس. ۵- گشتالت

تکه چینی: پژوهشگر به عنوان یک بریکولر یا تکه چین در نظر گرفته می‌شود و گاه‌ها و چشم اندازه‌های متعدد را قرض گرفته و در هم می‌بافند

بریکولاژ: مجموعه‌ای از نمایش‌ها که در کنار یکدیگر قرار گرفته و مناسب یک موقعیت پیچیده هستند پژوهشگران کیفی انعطاف پذیر و خلاق هستند

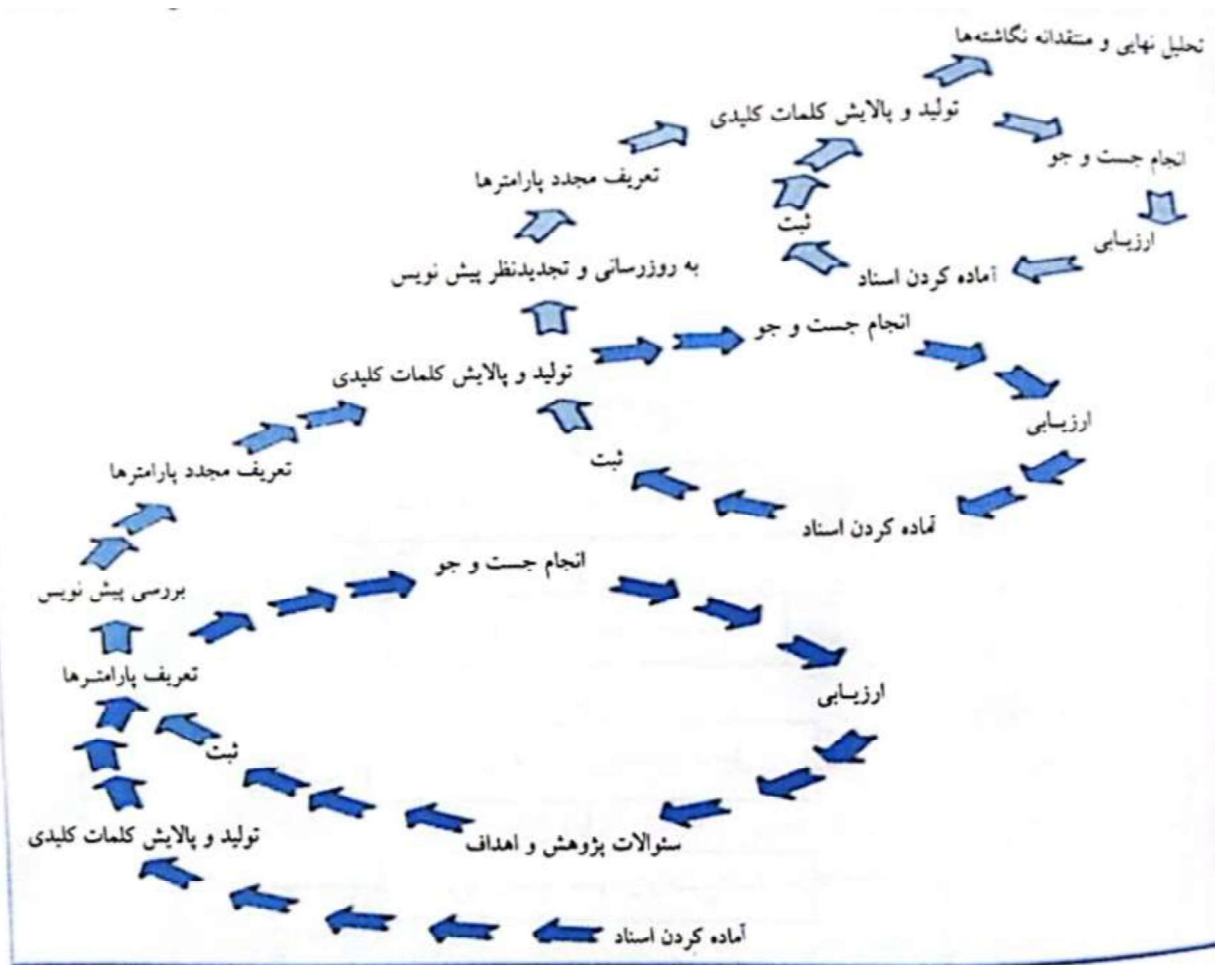
تشبیه قیف: پژوهش کیفی مانند قیف عمل میکند. پژوهشگران از همان آغاز طیف وسیعی از رفتارها را بررسی می‌کنند سپس داده‌های بیشتری جمع آوری کرده و محدوده تمرکز خود را محدود می‌کنند

دورانی بودن: پژوهشگر به بازخوانی، بازاندیشی، رجعت به صدر و ذیل مطالب می‌پردازد

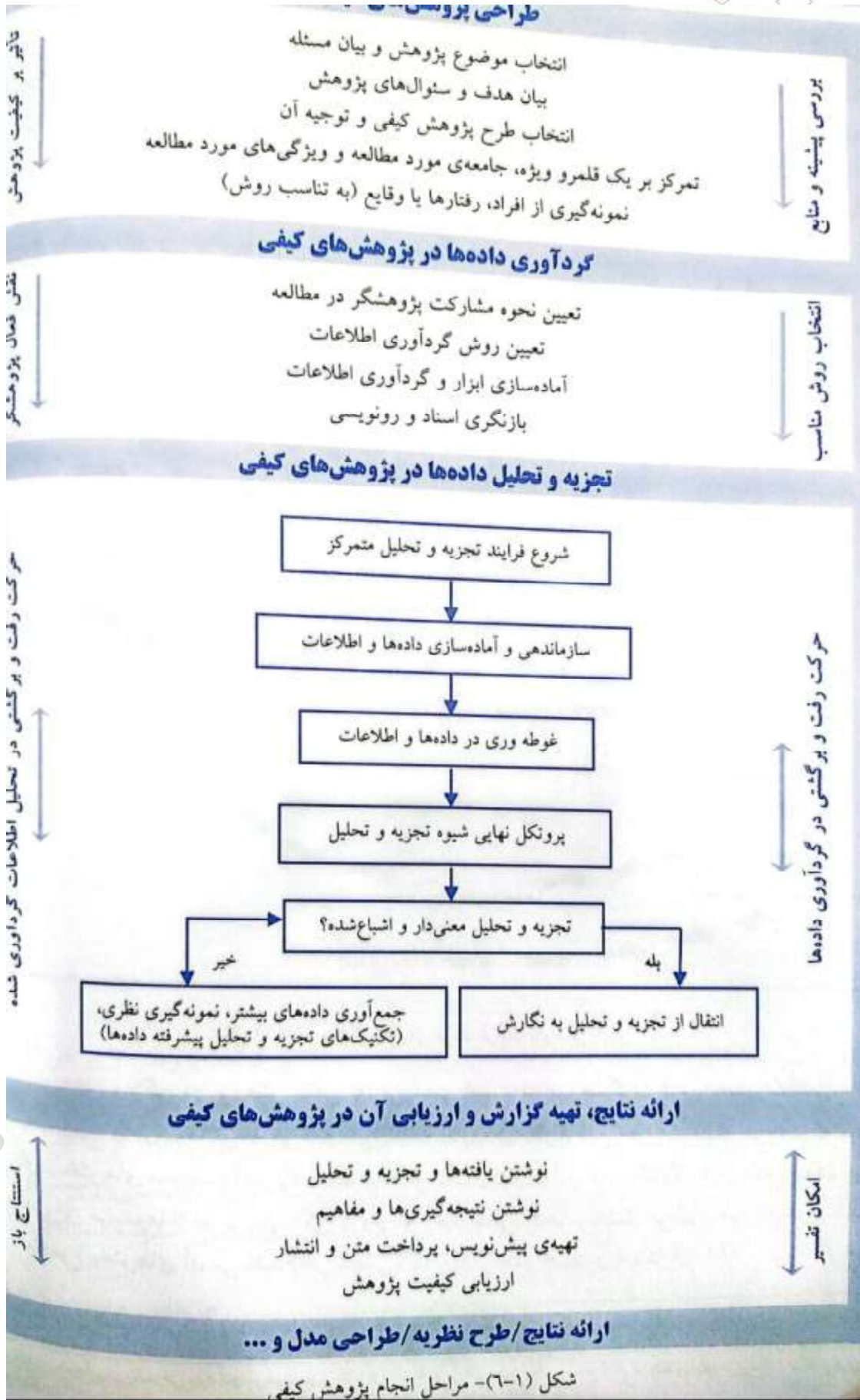
مفاهیم حساس: نظریه‌ها یا ابزارهای تفسیری هستند که به عنوان دیدگاه آغازین برای پژوهش‌های کیفی به کار می‌روند. مفاهیم حساس موضوعاتی هستند که پژوهشگر با آنها بیشترین هماهنگی را دارد

شکل (۱-۵) - ویژگی دورانی بودن فرایند پژوهش کیفی

گشتالت: پژوهشگران کیفی به صورت کلی نگر و همه جانبه به زمینه و عرصه‌ها توجه می‌کنند. گشتالت نشان نشان می‌دهد که مردم تمایل به قرار دادن بخش‌های مختلف در یک سیستم یا فرهنگ یکپارچه را دارند و آنها را به هم ربط میدهند

مراحل انجام پژوهش با استفاده از روش کیفی:

۱- طراحی پژوهش کیفی. ۲- گردآوری داده‌ها در پژوهش کیفی. ۳- تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش کیفی. ۴- ارائه نتایج تهیه گزارش و ارزیابی پژوهش کیفی

دیدگاه‌های موجود در خصوص مرور متون و منابع در پژوهش کیفی: ۱- قبل از انجام پژوهش نباید مرور پیشین صورت گیرد. ۲- پژوهشگر باید تمام منابع موجود درباره موضوع مورد نظر را مرور کند. ۳- پژوهشگر مطالعات قبلی را بررسی و از آنها به طور انتخابی استفاده نماید

طراحی پژوهش کیفی:

تعریف: یعنی تعیین اینکه چه اطلاعاتی از کجا و به چه میزان باید برای ارائه پاسخ مناسب به سوال اصلی پژوهش گردآوری و برای تفسیر استفاده کرد

مراحل طراحی پژوهش: ۱- انتخاب موضوع پژوهش کیفی و بیان مسئله. ۲- بیان اهداف و سوالات پژوهش کیفی. ۳- انتخاب طرح پژوهش کیفی و توجیه آن. ۴- تمرکز بر یک قلمرو ویژه جامعه و ویژگی‌های مورد مطالعه در پژوهش کیفی. ۵- نمونه‌گیری از افراد رفتارها یا وقایع در پژوهش کیفی

انتخاب موضوع پژوهش کیفی و بیان مسئله: اولین گام در پژوهش کیفی انتخاب موضوع و پژوهش در تبدیل آن به موضوع صریح شفاف و بیان مسئله می‌باشد

ویژگی‌های یک مسئله که نیاز به انجام پژوهش کیفی دارد: ۱- حل آن مستلزم تحقیق عمیق دیدگاه‌های افراد مشارکت کننده در پژوهش باشد. ۲- به ارزیابی یک فرایند در طول زمان نیاز باشد. ۳- تولید تئوری‌های مبتنی بر دیدگاه‌های مشارکت کنندگان هدف پژوهش باشد. ۴- در پی اطلاعات مفصل در مورد تعداد کمی از افراد یا محتواها و اسناد پژوهشی باشیم

ویژگی‌های عنوان: ۱- متناسب با موضوع پژوهش ۲- بدیع. ۳- پژوهش پذیر. ۴- دقیق. ۵- جامع. ۶- مانع. ۷- روشن. ۸- ساده و قابل درک

انواع پژوهش: ۱- ملاحظات نظری یا علمی. ۲- ملاحظات علمی یا اجتماعی

بیان اهداف و سوالات پژوهش کیفی:

در روش کیفی نیازی نیست اهداف پژوهش را به صراحت مشخص کنیم

هدف از پرسش پژوهش: ۱- محدودسازی مسئله برای قابل انجام شدن آن. ۲- تقویت روایی بیرونی

ویژگی سوالات پژوهش: ۱- کلی. ۲- باز. ۳- ساده. ۴- قابل فهم. ۵- سر راست و قابل فهم. ۶- تنها شامل یک جمله باشند

انواع سوالات: ۱- سوالات تعاملی. ۲- سوالات سازمانی. ۳- سوالات زندگی‌نامه‌ای

برای درک کلیت مسئله و طرح پرسش‌های اصلی پژوهشگر به طرح سوالات تعاملی می‌پردازد

سوالات سازمانی مبتنی بر نحوه فعالیت جمعی در ارتباط با پذیرش، مشارکت اجتماعی فعالیت‌های گروهی و غیره است

سوالات زندگی‌نامه‌ای بیوگرافی‌های موضوع پژوهش می‌پردازد

انتخاب طرح پژوهش کیفی و توجیه آن:

عناصر سه گانه مهم در انتخاب طرح پژوهش: ۱- عرصه پژوهش. ۲- جامعه و نمونه مورد نظر. ۳- انتظارات پژوهشگر

تمرکز بر یک قلمرو ویژه جامعه و ویژگی‌های مورد مطالعه در پژوهش کیفی:

این مرحله شامل سه بخش است: ۱- قلمرو زمانی (بازه زمانی که پژوهش در آن صورت می‌گیرد) ۲- قلمرو مکانی (عرصه و مکانی که پژوهش در آن انجام می‌گیرد) ۳- قلمرو موضوعی (حوزه فعالیت پژوهش)

نمونه‌گیری از افراد رفتارها یا وقایع در پژوهش کیفی:

این مقوله محل اختلاف و تابع توجیهاات پژوهشگران است

اساس نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی مناسب بودن با هدف یا کیفیت نمونه‌ها است

تعریف روش نمونه‌گیری: طرحی است برای تعیین اینکه چگونه به طور خاص منابع داده‌ها انتخاب می‌شوند همچنین نوع جمعیت و افرادی را که مناسب‌ترین داده‌ها را در مورد پدیده مورد نظر ارائه می‌نماید تعیین می‌کند

در خصوص اندازه نمونه برای پژوهش کیفی مقوله کیفیت مهمتر از کمیت بوده و اولویت پژوهش تعمیم نمی‌باشد

کفایت نمونه‌ها امری نسبی و قضاوتی است و بر اساس کیفیت اطلاعات به دست آمده از هر واحد نمونه خواهد بود

انواع نمونه‌گیری: ۱- احتمالی. ۲- غیر احتمالی. ۳- ترکیبی

نمونه‌گیری احتمالی: احتمال ورود هر عضو جمعیت قابل تعیین

نمونه‌گیری غیر احتمالی: احتمال ورود برابر همه واحدها در طرح نمونه نیست

نمونه‌گیری آسان: رایج‌ترین طرح‌های نمونه‌گیری است. دلیل انتخاب شدن این نمونه‌گیری دسترسی راحت نسبت به آن ساده و ارزان بودن آن است

نمونه‌گیری سهمیه‌ای: اندازه یا سهم‌های نمونه مناسب را برای گروه‌های مورد نظر خود تعیین کرده و سپس نمونه‌های آسان را از میان این گروه‌ها انتخاب می‌کند

نمونه‌گیری هدفمند: انتخاب داده‌هایی به طور هدفمند که با سوالات اهداف و نیت پژوهشی آنها تناسب داشته باشد

نمونه‌گیری برای رسیدن به معرف بودن یا قابلیت مقایسه:

توسط پژوهشگرانی استفاده می‌شود که هدف آنها رسیدن به نمونه‌ای است که معرف یک گروه وسیع‌تر از نمونه‌ها بوده و تا حد امکان به آن نزدیک باشد یا اینکه به دنبال مقایسه بین گروه‌های مختلف موردها باشند. انتخاب موارد بارز: برای پژوهش‌هایی که زندگی یک فرد یا گروه را مورد مطالعه قرار می‌دهند استفاده می‌شود. در این روش پژوهشگر یک فرد، گروه یا مجموعه را مورد بررسی قرار می‌دهد

نمونه‌گیری نوعی در مشاهده مشارکتی ارزشمند است

نمونه‌گیری از موارد مرزی یا انتهای: روشی است که در آن مواردی که از الگوی معمول پیروی نمی‌کنند مورد بررسی قرار می‌گیرند

این نوع نمونه‌گیری نمونه افراطی نیز نامیده می‌شود

موارد کاربرد نمونه‌گیری افراطی: ۱- جنایات. ۲- مشکلات ارتباطی. ۳- اعمال افراطی نوع دوستی
نمونه‌گیری با بالاترین قدرت: پژوهشگران مواردی را مورد بررسی قرار می‌دهند که پدیده را به میزان زیاد
نشان می‌دهد اما در حدود میانه توزیع هستند

نمونه‌گیری با حداکثر اختلاف: یک نمونه با حداکثر تنوع و اختلاف نمییست که در آن پژوهشگر به طیف
وسعی از داده‌ها یا مشارکت کنندگان دسترسی دارد که تغییرات گسترده پدیده تحت مطالعه را نشان خواهد
داد

این روش یک روش متداول در پژوهش‌های کیفی است

هدف این روش: به تصویر کشیدن تم‌های اصلی که از مشارکت کنندگان متفاوت به دست آمده باشد و بر این
اصل استوار است که تفاوت یا اختلاف موجود در خصوصیات یا ابعاد مهم موجود در مشارکت کنندگان باید
مورد بررسی قرار گیرد

نمونه‌گیری همگون: بررسی دقیق و عمیق افراد با خصوصیات مهم مشترک

این روش شامل انتخاب افراد از یک زیر فرهنگ یا افرادی که خصوصیات مشترک زیادی دارند می‌شود

نمونه‌گیری از موارد شناخته شده یا معروف:

روشی است که در آن از نظر یک متخصص یا مطلع کلیدی استفاده می‌شود و زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد
که پژوهشگر اطلاعات کافی در مورد انتخاب نمونه ندارد و باید به نظر متخصصان متکی باشد

نمونه‌گیری موارد خاص یا یگانه:

این روش در پژوهش‌های انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی مورد استفاده قرار می‌گیرد

نمونه‌گیری مکاشفه‌ای: روشی است که در آن امکان دسترسی به یک مورد واحد که معرف یک پدیده است و
قبلاً امکان بررسی علمی آن پدیده وجود نداشته است ایجاد می‌شود این موارد بسیار محدود بوده و دسترسی
به آنها با ارزش است

نمونه‌گیری از موارد ویژه: روشی که در آن نمونه‌ها به دلیل اهمیت بالایی که دارند و در مرکز موضوع مورد
بررسی هستند انتخاب می‌شوند

منطق موجود درباره نمونه‌گیری موارد ویژه: اگر اینجا اتفاقی رخ دهد در هر جای دیگری نیز ممکن است رخ
دهد یا برعکس آن

نمونه‌گیری از موارد مهم از نظر سیاسی: در این روش نمونه‌های انتخاب می‌شوند که از نظر سیاسی و موضوعی
مورد بررسی در کانون توجه و اهمیت قرار داشته باشند

روش کل مجموعه: روشی که در آن تمام افراد یک مجموعه که یک معیار خاص را داشته باشند مورد بررسی قرار می‌گیرند

نمونه گیری متوالی یا متواتر:

به جای انتخاب یک نمونه ثابت حجم نمونه آنقدر افزایش می‌یابد و نمونه‌گیری تا زمانی ادامه می‌یابد که دیگر احساس شود اطلاعات کافی است

نمونه گیری نظری: روش قالب در تئوری زمینه‌ای شناخته می‌شود نمونه‌ها به شکلی انتخاب می‌شوند که به خلق تئوری کمک کنند و تا مرز اشباع نظری پیش بروند

بهترین منابع اطلاعاتی: ۱- مشاهده. ۲- مصاحبه یا منابع مکتوب

تئوری زمینه‌ای: نمونه گیری به صورت آسان آغاز می‌شود و سپس به صورت هدفمند در جهت حداکثر تفاوت برای مفاهیم ایجاد شده حرکت می‌کنند و نهایتاً به نمونه‌گیری نظری می‌رسد

این روش نمونه گیری یک روش مرتب و منظم است

پژوهشگران کیفی که به یک رویکرد تفسیری تمایل دارند به جای اینکه فقط ساخت نظری را بر داده‌ها تحمیل کنند چگونگی تهیه داده‌ها را توسعه داده یا نظریه موجود را نقد می‌کنند

موارد تایید و رد کننده: این گونه موارد از جمله موارد نشان دهنده دقت در پژوهش‌های کیفی هستند. موارد رد کننده همان موارد مرزی نیز هستند که از قاعده مرسوم پیروی نمی‌کنند و معمولاً استثنا هستند

موارد رد کننده نشان دهنده اعتبار نمونه گیری هستند معمولاً اطلاعات با ارزشی به خصوص در جهت انجام پژوهش‌های بعدی به دست می‌دهند و معمولاً در انتهای نمونه‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرند

نمونه گیری فرصت طلبانه: پژوهشگران از فرصت ایجاد شده برای کسب اطلاعات استفاده می‌کنند

نمونه گیری گلوله برفی: یک روش غیر احتمالی است که حالت انتخاب تصادفی نیز دارد و زمانی مناسب است که اعضای یک گروه یا جامعه به راحتی قابل مشخص شدن نباشند.

گردآوری داده‌ها در پژوهش کیفی: تعیین نحوه مشارکت پژوهشگر در پژوهش کیفی:

مهمترین ابزار در جمع آوری و تحلیل داده‌های کیفی: پژوهشگر

مهمترین ویژگی‌هایی که پژوهشگر در پژوهش کیفی باید داشته باشد: کاهش پیش داوری‌ها دیدگاه‌ها یا مفروضاتی را که ممکن است در تجزیه و تحلیل داده‌ها تداخل ایجاد کند.

موضوع‌هایی که در نحوه مشارکت پژوهش پیش بینی می‌شود: ۱- مشاهده گر منفصل. ۲- مشاهده گر همدل.

۳- گزارشگر وفادار. ۴- میانجی زبان‌ها. ۵- شریک متفکر. ۶- تسهیل کننده گفت و گو

مشاهده گر منفصل: متعلق به متفکران سنتی است که در آن پژوهشگر یک ناظر بی طرف و خونسرد خصوصاً در گردآوری داده‌ها دانسته می‌شود بنابراین انفصال برای تولید معرفت قابل اطمینان الزامی است

مشاهده گر همدل (تفهم): مورد استفاده کنشگران اجتماعی است. مشاهده گر می‌خواهد به نوعی عینیت از حقیقت دست یابد و پژوهشگر باید خود را به جای کنشگر اجتماعی قرار داده و با درک معانی ذهنی مورد استفاده آنان کنش‌ها را بفهمد

گزارشگر وفادار: مورد بهره‌برداری طبیعت گرایان است

هدف این موضع: به شرکت کنندگان اجازه دهد به زبان خود سخن

میانجی زبان‌ها: متعلق به متفکران تفسیری است پژوهشگر علاوه بر اینکه منفصل نیست سعی دارد میانجی زبان روزمره و زبان علمی باشد

شریک متفکر: موضع متفکران انتقادی است و در آن پژوهشگر در نقش یک شریک متفکری ظاهر می‌شود که درگیر رهایی مردم از هر نوع شرایطی است که تجربه می‌کنند

تسهیل کننده گفتگو: متعلق به پست مدرن‌ها می‌باشد، پژوهشگر به جای انفصال و یا مشاهده گر همدل یا گزارشگر وفادار عناصری از میانجی زبان‌ها شریک متفکر و آگاهی بخش بر می‌گیرد و می‌کوشد تاثیر پژوهشگر را به عنوان مولف بر محصول پژوهش کاهش دهد و انحراف را به حداقل برساند

تعیین روش گردآوری اطلاعات در پژوهش کیفی:

این روش به صورت پرسشنامه و پیمایشی انجام می‌گیرد

گردآوری داده باید بدون دخالت و به صورت انعطاف پذیر صورت گیرد

تعریف گردآوری داده‌ها: فرایندی که برای اکتشاف توصیف و تبیین صورت می‌گیرد

روش گردآوری داده‌ها در پژوهش کیفی: ۱- مشاهده. ۲- مطالعه اسناد و مدارک. ۳- مصاحبه

مشاهده: تکنیک مهم گردآوری اطلاعات در پژوهش‌های کیفی

انواع مشاهده: ۱- آشکار. ۲- پنهان

مشاهده آشکار: پژوهشگران در فرایند حضور در یک جمع مشخص عضو مشارکت کننده آن فرهنگ می‌شوند و نسبت به محیط و اعضای آن شناخت عمیقی پیدا می‌کنند

مشاهده پنهان: پژوهشگر از بیرون نظاره‌گر رفتار کنشگران است و از مداخله در میدان اجتناب میکند

نوعی روش مستقل گردآوری داده بوده و یا به عنوان استراتژی مکمل با سایر روش‌ها به کار می‌رود

اسناد شامل موارد زیر است: یادداشت ها، نامه ها، گزارش های موردی و ...

مصاحبه: پژوهشگر با هدف خاص با اطلاعات درباره موضوعی خاص با مصاحبه شونده صحبت می کند
مصاحبه سبب توصیف بیشتر از آن جامعه می شود عام ترین روش گردآوری اطلاعات در پژوهش کیفی است.
تقسیم بندی ساختار مصاحبه ها: ۱- مصاحبه های ساختار یافته (مرتب برنامه ریزی شده و دارای ساختار هستند).
۲- مصاحبه های ساختار نیافته (انعطاف پذیر و پویا هستند)
مواضع مصاحبه: ۱- مصاحبه های ساده. ۲- مصاحبه های مشارکتی یا تعاملی ۳- مصاحبه های آموزشی.
۴- مصاحبه های تهاجمی

مصاحبه های ساده: رایج ترین موضع مصاحبه است. مصاحبه گران با حفظ آزادی و صراحت خود نسبت به یافته های غیرمنتظره و جدید هرگونه قضاوت و پیش فرض را رها می کند
مصاحبه های مشارکتی: پژوهشگر و مشارکت کننده در یک سطح برابر قرار دارند و می توانند از یکدیگر سوال بپرسند

مصاحبه های آموزشی: به دنبال دیدگاه های مشارکت کنندگان و ارائه تخصص پژوهشگران در قالب دانش یا حمایت عاطفی

مصاحبه های تهاجمی: مصاحبه گر به عمد باعث درگیری و اختلاف در منافع می گردد

انواع مصاحبه:

۱- مردم نگارانه. ۲- آگاهی دهنده یا خبررسان. ۳- پاسخگو محور. ۴- مصاحبه های روایی. ۵- زندگی نامه.
۶- چهره به چهره. ۷- با واسطه. ۸- گروه تمرکز

مصاحبه مردم نگارانه: محاوره ای و گونه غیر رسمی هستند که به صورت آزاد و خودجوش ایجاد شده و معمولاً در میدان رخ می دهند و گویا تبادل گاه به گاه سخنان هستند

مصاحبه های آگاهی دهنده یا خبررسان: افراد خبررسان کسانی هستند که برای مشخص کردن مشارکت کنندگانی به کار می روند که در صحنه با تجربه و زرنگ بوده و می توانند داستان ها و توضیحاتی را بیان کنند
مصاحبه پاسخگو محور: توسط پژوهشگرانی انجام می شود که دارای موقعیت های موضعی مشابه بوده تجربه های مناسب دارند و به اهداف پژوهش توجه می کنند

مصاحبه های روایی: مصاحبه هایی نسبتاً باز و بدون ساختار هستند که مشارکت کننده را به جای اینکه فقط به سوالات پاسخ دهد به گفتن داستان تشویق می کنند

مصاحبه‌های داستان زندگی یا زندگینامه‌ای: این نوع مصاحبه‌ها نیز داستان‌ها را بیرون می‌کشند از مصاحبه شونده‌گان می‌خواهند در مورد زندگی خاطرات خود و آنچه که تمایل دارند دیگران بدانند بحث کنند مصاحبه‌های چهره به چهره: یک تعامل راحت و از نظر ارتباطی منطقی ایجاد شده که به ایجاد یک گفتگوی جالب صادقانه و سرگرم کننده کمک می‌کند اطلاعاتی غنی در مورد ارتباطات غیر کلامی ارائه می‌کند مصاحبه‌های با واسطه: مصاحبه‌هایی هستند که به واسطه رسانه‌های تکنولوژی صورت می‌گیرند که به دلیل منطقه جغرافیایی هزینه و غیره شیوه با ارزشی برای مصاحبه می‌باشد

شکل (۱-۸) - انواع مصاحبه‌های با واسطه

مصاحبه‌های گروه تمرکز: نوع خاصی از مصاحبه هستند که به صورت گروهی انجام می‌شود و شامل بحث گروهی هدایت شده به همراه پرسش و پاسخ گفتگوی تعاملی و سایر فعالیت‌ها می‌باشد

سوالات مصاحبه: سوالات پژوهشی معمولاً شامل ساختارهای نظری انتزاعی هستند که باید ساده و بدون واژگان خاص بوده و به صورت مستقیم به علایق و دانش مصاحبه شونده‌گان توجه کند

کاربرد سوالات مولد و بدون دستورالعمل: ایجاد چهارچوب‌های گفتگو

سوالات هدایت کننده: سوالات مطرح شده‌ای که مصاحبه‌ها را به سازماندهی و هدایت می‌کنند و به مصاحبه‌گر قدرت کنترل بیشتری میدهد

آماده سازی ابزار و گردآوری اطلاعات در پژوهش کیفی:

در این بخش ابزار مورد نیاز طراحی و با استفاده از آن به جمع آوری اطلاعات اقدام

ابزارهای جمع آوری اطلاعات: ۱- پرسشنامه. ۲- کارت مصاحبه. ۳- کارت مشاهده

پرسشنامه: ابزاری که به صورت مجموعه سوالات مکتوب حول متغیرهای مسئله پژوهش تنظیم شده و پاسخگو به شکل حضوری غیر حضوری مستقیم یا غیر مستقیم آن را تکمیل می‌کند

کارت مصاحبه: ابزار مکتوبی که به عنوان راهنمای طرح سوالات و ثبت اطلاعات از آن استفاده می‌شود

کارت مشاهده: ابزار مکتوبی که با توجه به اقدام و اطلاعات خاصی تنظیم شده و پژوهشگر از آن برای ثبت مشاهدات مربوط به پدیده مورد مطالعه استفاده می‌کند

بازنگری اسناد و رونویسی در پژوهش کیفی:

رونویسی یک بخش کلیدی در فرایند پژوهش است که بررسی دقیق و تفسیر داده‌ها را در فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها تسهیل می‌سازد

مفهوم رونویسی: تبدیل مصاحبه‌ها به داده‌های قابل استفاده و ایجاد فایل متنی از داده‌های صوتی

تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش کیفی:

انواع تحلیل کیفی: ۱- توصیفی. ۲- تبیینی. ۳- تفسیری

در تحلیل کیفی داده‌های گردآوری شده از نوع داده‌های کیفی هستند

جدول (۱-۳) - انواع تحلیل‌های کیفی

انواع تحلیل کیفی	تعریف
تجزیه و تحلیل توصیفی ^۲	در تحلیل توصیفی چگونگی صفات هر یک از متغیرهای موجود، در تحلیل تشریح می‌شوند. در این سطح، نظام معانی متن یا واقعه‌ای، جدا از زمینه‌های اجتماعی آن تحلیل می‌گردند.
تجزیه و تحلیل علی یا تبیینی ^۱	در تبیین و علت‌کاوی، زمینه‌های اجتماعی-تاریخی تأثیرگذار بر متن یا واقعه، مطالعه و با هدایت تئوری تحلیل می‌شوند. واقعه در قالب قانونی کلی، تبیین می‌شود. در این سطح از قاعده تبیین قیاسی - قانونی استفاده می‌شود.
تجزیه و تحلیل تفسیری، تأویلی یا نهی ^۱	پیش‌فرض تحلیل تفسیری آن است که پدیده‌ها و کنش‌های اجتماعی افراد ماهیتاً معنادار هستند. اساساً تحلیل تفسیری در مقام یکی از روش‌های تحلیل شواهد تجربی درصدد بازگو کردن و نشان دادن معنای نهفته در متن یا واقعه‌ای درون زمینه است. در تحلیل تفسیری دو عنصر کلیدی وجود دارد: متن یا واقعه‌ای مورد مطالعه و زمینه. - متن مربوط به پژوهش‌هایی است که مسئله پژوهش آن‌ها از نوع نوشتاری یا گفتاری است؛ مانند تحلیل گفتار. - منظور از واقعه رفتارهای افراد و پدیده‌های اجتماعی مثلاً شعار، دموکراتیزاسیون و نابرابری‌های اجتماعی است. در تحلیل تفسیری به زمینه‌ی معنی رجوع می‌گردد؛ آن‌گاه متن یا واقعه‌ی درون آن زمینه فهم می‌شود. در اینجا از واقعیت بیرونی به واقعیت درونی می‌رویم و به اعماق و درون متن و وقایع راه می‌یابیم. از نظر روش‌شناسی برای زمینه می‌توان دو بعد در نظر گرفت: ۱. زمینه معرفتی ^۱ ۲. زمینه اجتماعی. زمینه معرفتی، متن کلی‌تر و بزرگ‌تری است که متن خاصی از آن در نظر گرفته می‌شود؛ آن‌گاه معنای نهفته در آن، درون متن گسترده‌تر و کلی‌تر تأویل می‌شود. این سخن مانند فهم معنای یک کلمه در درون ساختار جمله است. زمینه‌ی معرفتی می‌تواند یک متن نوشتاری یا گفتاری باشد.

سازماندهی و آماده سازی داده‌ها در پژوهش کیفی:

در پژوهش‌های کیفی تجزیه و تحلیل داده‌ها به موازات جمع آوری داده‌ها و طراحی پژوهش انجام می‌شود

مراحل اولیه تحلیل داده‌هاش کاملاً مشابه فرایند سازماندهی می‌باشد و یک اقدام تفسیری است

سازماندهی داده‌ها تفسیر موضوعات برجسته را تحت تاثیر قرار می‌دهد

داده‌ها باید طوری سازماندهی شوند که بیشترین معنی را داشته باشند

روش پرکاربرد مرحله سازماندهی: مرتب سازی بر اساس تاریخ جمع آوری یا ایجاد آنها

سازماندهی به ترتیب زمانی: خط سیر تحلیل را نشان داده و نحوه جمع آوری داده‌ها و تفسیر آنها را در طول زمان به تصویر می‌کشد

ویژگی‌های سازماندهی داده‌ها: ۱- غوطه ور شدن در داده‌ها ۲- تعیین شیوه تجزیه و تحلیل. ۳- بررسی داده‌های جمع آوری شده

غوطه ور شدن در داده‌ها در پژوهش کیفی:

پژوهشگران باید با مطالعه و مرور داده‌ها، گوش دادن و تفکر در مورد آنها سه چهارم از کل زمان جمع آوری داده را صرف غوطه‌ور ساختن خود در کل داده‌ها نمایند

تعیین شیوه تجزیه و تحلیل در پژوهش کیفی:

بستگی به هدف و موضوع پژوهش دارد. بهترین روش تحلیل برای یک شخص لزوماً بهترین روش برای شخص دیگر نخواهد بود

بررسی داده‌های جمع آوری شده در پژوهش کیفی:

در صورت عدم اشباع نسبت به جمع آوری داده‌های بیشتر اقدام می‌شود و در صورت اشباع شدن داده‌ها عبور از مرحله تحلیل به مرحله بعدی یعنی نگارش نتایج صورت می‌گیرد

اشباع نظری: وضعیتی است که در آن داده‌های جدید ارزش اندکی به تجزیه و تحلیل ایجاد شده می‌افزایند

ارائه نتایج تهیه گزارش و ارزشیابی پژوهش کیفی:

۱- نوشتن یافته‌ها و تجزیه و تحلیل. ۲- نوشتن نتیجه‌گیری‌ها و مفاهیم ۳- تهیه پیشنهاد، پرداخت متن و انتشار. ۴- ارزیابی کیفیت

نوشتن یافته‌ها و تجزیه و تحلیل در پژوهش کیفی: اساسی‌ترین و طولانی‌ترین بخش پژوهش‌های کیفی نگاشت دقیق یافته‌ها است که حاصل یافته‌ها را به شیوه‌ای متقاعد کننده نشان می‌دهد

استراتژی‌های نوشتن یافته‌ها: ۱- تم‌ها/ موضوعات. ۲- ترتیب زمانی/داستان زندگی. ۳- روایت همگرایی/در هم بافته شده. ۴- استراتژی توضیح معما. ۶- متن جدا شده. ۷- متون درهم و برهم/لایه بندی شده

تم‌ها/موضوعات: دارای ساختار شهودی بوده سازماندهی نتایج پیرامون تم‌ها و موضوعات اصلی است.

ترتیب زمانی/داستان زندگی: الگوهایی مانند داستان یک شخص خاص یا گروهی از افراد یا توسعه یک فرایند خاص و تغییر فرهنگی یا دشمنی خانوادگی برای موضوعات مرتبط با نقاط عطف کلیدی اجتماعی شدن یا تغییر مفید باشد

روایت همگرایی/در هم بافته شده: در این استراتژی دو یا چند داستان مختلف با یکدیگر همپوشانی داشته و موازی هستند تا یک داستان بزرگتر را ترسیم نمایند. نوشتن این استراتژی نسبت به سایر تکنیک‌های نگارش فضای بیشتری می‌طلبد

استراتژی توضیح معما: با یک تناقض، ابهام، معما یا بطلان آغاز می‌گردد. تحریک این نوع کنجکاو خواننده را تشویق می‌کند رو به جلو حرکت کرده و یک ساختار راهنما برای آن بخش ارائه نماید

متن جدا شده: در نگارش یافته‌ها به این روش تحلیل و اطلاعات نظری از داستان توصیفی‌تر جدا می‌شوند

متون درهم و برهم/لایه بندی شده: این متون موضوعات یا دوره‌های زمانی مختلف را ر هم قرار می‌دهند تا گسستگی‌های یادآوری کننده را ایجاد نموده و پیش فرضهای خواننده را برابند

نوشتن نتیجه‌گیری‌ها و مفاهیم در پژوهش کیفی:

نتیجه‌گیری‌های کیفی شامل موارد زیر است: ۱- یافته‌های کلیدی را به طور خلاصه بیان می‌کنند. ۲- اهمیت خود را تکرار نموده و به صراحت نشان می‌دهند که پژوهش چگونه بر نظریه و عمل دلالت دارد. ۳- محدودیت‌ها اذعان دارند. ۴- به جهت‌گیری‌های آینده پژوهش اشاره می‌کنند

ویژگی نتیجه‌گیری: ۱- بیشتر از هر بخش دیگری پژوهش روابط بین نظریه و داده‌ها را نشان می‌دهد. ۲- به خواننده می‌گوید که یافته‌های آنها چگونه با نظریه در ارتباط بوده یا آن را می‌سازند. ۳- علاوه بر سهیم شدن در نظریه‌های علمی یا دانش ممکن است به کاربردهای علمی نیز اشاره داشته باشد. ۴- شامل بحثی در مورد محدودیت‌های پژوهشی می‌باشد.

جدول (۱-۴) - نتایج تحلیل داده‌های کیفی

نتایج	تعریف	کاربرد/اهداف
طبقه‌بندی	سیستم رسمی طبقه‌بندی چند وجهی پدیده‌های پیچیده با توجه به مجموعه‌ای از حوزه‌های مفهومی و ابعاد مشترک	افزایش شفافیت در تعریف و مقایسه‌ی پدیده‌های پیچیده
تم	مفاهیم متحد شده یا بیانیه‌هایی درباره‌ی موضوع پژوهش	مشخص کردن تجارب شخصی مشارکت‌کنندگان به وسیله‌ی بینش عمومی از کل داده‌ها
نظریه	مجموعه‌ای از گزاره‌ها که به تشریح، پیش‌بینی و تفسیر رخدادها، پدیده‌ها یا موارد کمک می‌کنند	تعیین دسته‌های ممکن به جای خروجی‌های خاص؛ راهنمای بررسی بیشتر محرک فرضیات روشن از تئوری
مدل	ترکیبی شماتیک از یافته‌ها و ارائه‌ی نتیجه‌ی کار به صورت مینیاتوری از واقعیت	ظاهر ساختن شمای اصلی از دل داده‌ها و ساده‌سازی و فهم بهتر موضوع مورد بررسی
گزارش توصیفی	تحلیل عام و پاسخگو به گزاره‌ها جهت جمع‌بندی غائی محتوا و زمینه‌ی مورد بررسی	ارائه‌ی تفسیری متفاوت و شفاف از موضوع مورد مطالعه و گاهی نیز سفر به فراسوی متن

تهیه پیشنویس، پرداخت متن و انتشار در پژوهش کیفی:

پژوهشگر در آغاز باید آن جملاتی را که اصلاً خوب نیستند را نیز بنویسد. مراحل نوشتن جملات گزارش نهایی از مطالب خام شامل: ۱- پوشه‌های سازمان یافته یادداشت‌های میدانی ۲- پروپوزال پژوهش. ۳- طرح کلی ناهموار تجزیه و تحلیل

ارزیابی کیفیت پژوهش کیفی:

عناصر مفهوم قابلیت اعتماد: ۱- قابلیت اعتبار. ۲- قابلیت انتقال. ۳- قابلیت اتکا. ۴- قابلیت تایید انواع پایایی در روش شناسی کیفی: ۱- پایایی در برآورد (شیوه مشاهده انتخابی به طور دائم رهاورد مشابهی فراهم می‌کند). ۲- پایایی در مشاهده (به ماهیت تغییر ناپذیر یک مشاهده در گذر زمان مرتبط می‌شود). ۳- پایایی همزمان (به مقایسه پذیری یا هم افزایی مشاهدات که همزمان رخ می‌دهد اشاره دارد) معیارهایی جهت بررسی و سنجش کیفیت یک پژوهش کیفی: ۱- موضوع ارزشمند. ۲- دقت. ۳- خلوص. ۴- همنوایی. ۵- اعتبار. ۶- همکاری معنی‌دار. ۷- اخلاق. ۸- انسجام معنادار

انتقادات وارده به روش پژوهش کیفی:

۱- به مطالعه پدیده‌ها در محیط طبیعی آنها می‌پردازد و به صورت تفسیری است و باعث ایجاد نگرانی از غیر قابل اطمینان بودن به نتایج و ورود قضاوت‌های شخصی پژوهشگر به جریان پژوهش می‌شود
۲- اصول و قواعد از پیش تعیین شده و استاندارد برای آن مانند پژوهش‌های کمی وجود ندارد
۳- پژوهش‌های کیفی با مشکل پایایی مواجه هستند
۴- روش‌های کیفی برای انجام مطالعات وسیع و گسترده پاسخگو نیستند
۵- اغلب روش‌های کیفی اجازه تعمیم پذیری یافته‌ها را نمی‌دهند
۶- پژوهشگر ممکن است از اعضای نمونه یا جامعه بدون اطلاع و رضایت قبلی آنها اطلاعات آشکار و در عین حال زیان بخش را جمع‌آوری کند
۷- ممکن است پژوهشگر سبب خطر جانی برای اعضای گروه یا خودش شود
۸- پژوهش‌های کیفی یک چهارچوب نظری برای پژوهش که عمیق خلاصه و دقیق باشد ارائه نمی‌دهد

نمونه عناوین مناسب جهت انجام پژوهش با روش کیفی:

- ۱- مطالعات ژرفناگر یک پدیده‌ی اجتماعی-اقتصادی مانند پولشویی
- ۲- مطالعات آسیب شناسی مراحل همه‌گیری یک پدیده مانند ماهوارا

۳- مطالعه ی عمیق علل کاهش یک آموزه ی دینی و فرهنگی مانند احترام به والدین

۴- بررسی ابعاد پیدا و پنهان یک پدیده مانند تغییرات استقبال از امر ضروری اجتماعی- فرهنگی مانند ازدواج

۵- بررسی شواهد عینی کاهش یک پدیده مانند تکریم ارباب رجوع در ادارات دولتی

اُستادانه دات کام - همانند یک اُستاد یاد بگیرید

